

Informatīvais ziņojums
“Par zaļā iepirkuma īstenošanu valsts pārvaldē 2020. gadā”

Saturs

Ievads.....	3
1. Tiesiskais regulējums un politiskās plānošanas dokumenti	4
2. Pārskats par zaļā publiskā iepirkuma izmantošanu Latvijā	5
2.1. Pārskats par Publisko iepirkumu likuma ietvaros veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem	8
2.2. Pārskats par Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma ietvaros veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem.....	18
2.3. Pārskats par Elektronisko iepirkumu sistēmā (EIS) veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem	20
3. Kopsavilkums.....	24

Ievads

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – VARAM) ir sagatavojusi informatīvo ziņojumu “Par zaļā iepirkuma īstenošanu valsts pārvaldē 2020. gadā” (turpmāk – informatīvais ziņojums). Informatīvais ziņojums sagatavots, pamatojoties uz Ministru kabineta 2017. gada 20. jūnija noteikumu Nr. 353 “Prasības zaļajam publiskajam iepirkumam un to piemērošanas kārtība” (turpmāk – MK noteikumi) 14.5. apakšpunktu, kas uzdod VARAM nodrošināt zaļā iepirkuma īstenošanas gadskārtēju novērtējumu:

- nosakot zaļā iepirkuma īpatsvaru finansiālā izteiksmē kopējā publisko iepirkumu apjomā;
- apkopojot datus par zaļajā iepirkumā iegādātajām preču un pakalpojumu grupām atsevišķi valsts tiešās pārvaldes iestādēm un pašvaldībām;
- reizi gadā līdz 1. maijam sagatavojot un iesniedzot Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu par zaļā iepirkuma īstenošanu valsts pārvaldē.

Informatīvajā ziņojumā sniegta informācija, apkopojot Iepirkumu uzraudzības biroja (turpmāk – IUB) un Valsts reģionālās attīstības aģentūras (turpmāk - VRAA), kas pārvalda elektronisko iepirkumu sistēmu (turpmāk - EIS), sniegtos datus par veiktajiem publiskajiem iepirkumiem, kuros izmanto vides kritērijus – zaļais publiskais iepirkums (turpmāk – ZPI). Informatīvajā ziņojumā sniegto informāciju ilustrē 16 attēli un 15 tabulas.

Informatīvajā ziņojumā tiek identificētas tās preču, pakalpojumu un būvdarbu grupas, kas atstāj visbūtiskāko ietekmi uz ZPI īpatsvara izmaiņām. Kopš 2019. gada papildus tiek vērtēts ZPI īpatsvars obligāti piemērojamajās ZPI grupās, lai nodrošinātu atbilstošāku īpatsvara izmaiņu raksturojumu un attīstības tendenču prognozējamību.

Informatīvā ziņojuma tematiskajās sadaļās ir apkopota informācija un veikta datu analīze, kas detalizētāk raksturo ZPI īpatsvara izmaiņu tendences un noslēgumā tiek sniegti priekšlikumi turpmākajām rīcībām.

1. Tiesiskais regulējums un politiskās plānošanas dokumenti

Eiropas Savienībā īsteno politiku publisko iepirkumu jomā, pastāvīgi pilnveidojot tiesisko ietvaru publisko iepirkumu jomā un paredzot tajā vides aizsardzības un energoefektivitātes prasības. Uz informatīvā ziņojuma sagatavošanas brīdi aktuālās direktīvas:

- Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu;
- Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2014/25/ES (2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs.

Uz direktīvu pamata ir izstrādāts un pastāvīgi tiek aktualizēts publisko iepirkumu regulējums Latvijā, t.sk.:

- Publisko iepirkumu likums (turpmāk – PIL), kas stājās spēkā 2017. gada 1. martā;
- Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums (turpmāk – SPSIL), kas stājās spēkā 2017. gada 1. aprīlī;
- PIL un SPSIL noteiktā deleģējuma ietvaros izstrādātie MK noteikumi Nr. 353 “Prasības zaļajam publiskajam iepirkumam un to piemērošanas kārtība” stājās spēkā 2017. gada 1. jūlijā (ar grozījumiem MK 08.09.2020. noteikumu Nr. 568 redakcijā, kas stājās spēkā 12.09.2021.).

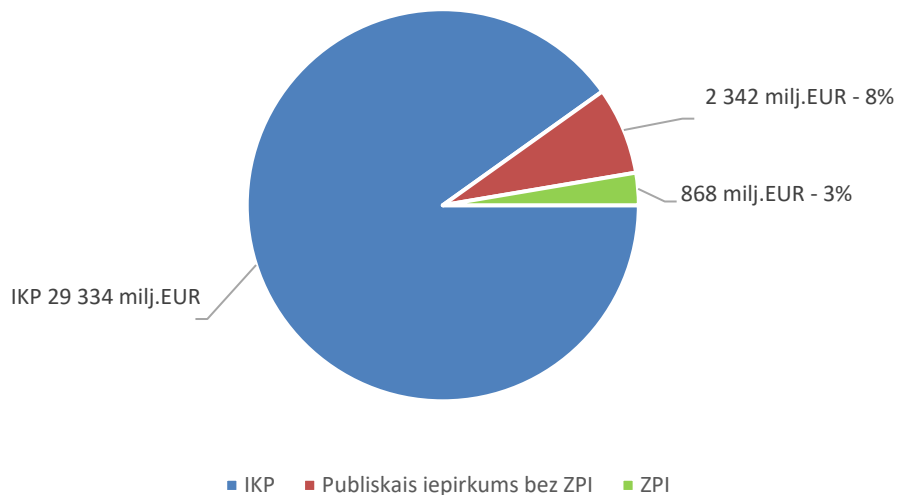
ZPI nostādnes iekļautas Latvijas Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā 2021. – 2030. gadam.

2. Pārskats par zaļā publiskā iepirkuma izmantošanu Latvijā

Latvijas iekšzemes kopprodukts 2020. gadā bija 29 334 miljoni eiro (Centrālās statistikas pārvaldes dati – EUR 29 334 004 000). Līdzekļu apjoms, kas pielīdzināms 10,9% no IKP, tērēts pielietojot publisko iepirkumu. Publisko iepirkumu apjoms ar ZPI prasībām veido 3% no IKP. Skatīt 1. attēlu.

1. attēls

IKP, publiskais iepirkums un ZPI 2020. gadā

Avots: CSP; IUB; VRAA dati

Informatīvā ziņojuma sagatavošanā nozīmīgākie dati ir par PIL ietvaros veiktajiem iepirkumiem, jo šie iepirkumi veido lielāko daļu no iepirkumiem, t.sk. arī iepirkumus, kuros tiek piemēroti ZPI principi. Salīdzinājumam dati par 2020. gadā veiktajiem iepirkumiem PIL, SPSIL, EIS ietvarā atainoti 1. tabulā.

1. tabula

PIL (t.sk. EIS) un SPSIL iepirkumi 2020. gadā

	Kopējais iepirkumu skaits	ZPI iepirkumu skaits	Kopējā līgumcena (milj. EUR bez PVN)	Kopējā ZPI līgumcena (milj. EUR bez PVN)
PIL	11 584	1 787	2 926	850
(t.sk. EIS)	*	*	(106)	(17)
SPSIL	104	12	284	17
Kopā	11 688	1 799	3 210	867

* dati nav kontekstā salīdzināmi

Avots: IUB un VRAA dati

Lai gan EIS gūst arvien plašāku pielietojumu iepirkumos, vienlaikus jāatzīmē, ka EIS izmantošana, salīdzinot ar kopējo iepirkumu līgumcenas apjomu, vēl joprojām ir ļoti neliela un rādītājos procentuālā attiecībā pret PIL kopējo iepirkumu apjomu salīdzinoši ar iepriekšējiem gadiem nav būtiski mainījusies. Savukārt SPSIL ietvaros veiktās iegādes 2020. gadā samazinājušās gandrīz uz pusi finanšu izteiksmē, un no 16,5% uz 8,8% kopējā apjomā. Salīdzinošie rādītāji parādīti 2. tabulā un 2. attēlā.

2. tabula

PIL, EIS un SPSIL iepirkumu kopējās līgumcenas
un īpatsvars 2016. – 2020. gadā

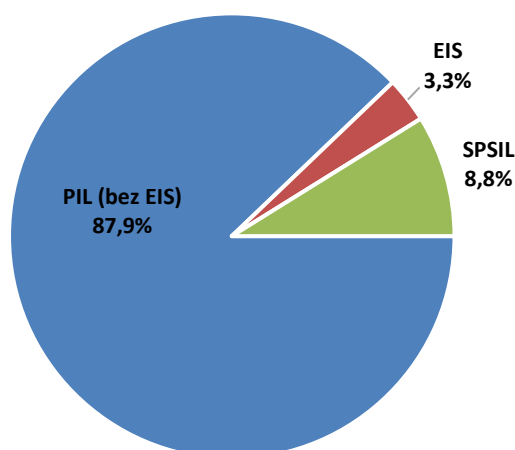
Gads	PIL (bez EIS)		EIS*		SPSIL	
	milj. EUR (bez PVN)	%	milj. EUR (bez PVN)	%	milj. EUR (bez PVN)	%
2016.	1 823	72,0	53	2,1	655	25,9
2017.	2 241	88,4	57	2,3	238	9,4
2018.	2 900	85,1	77	2,3	431	12,7
2019.	2 889	80,8	98	2,7	590	16,5
2020.	2 820	87,9	106	3,3	284	8,8

* procedūra veikta atbilstoši PIL

Avots: VRAA un IUB dati

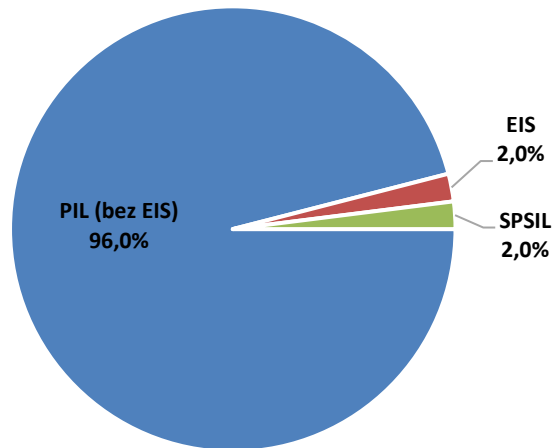
2. attēls

Iepirkumu sadalījums pēc kopējās līgumcenas 2020. gadā

Avots: VRAA un IUB dati

Lai gan absolūtos skaitļos ZPI iepirkumi EIS sistēmā ir pieauguši, tomēr pret iepriekšējiem gadiem īpatsvarā vērojama lejupslīde (2018.g. – 2,4%; 2019.g. – 3,2%; 2020.g. – 2,0%). ZPI PIL īpatsvars pieaudzis no 85,5% uz 96,0%, SPSIL samazinājies no 11,2% uz 2,0%. 2020. gada dati ilustrēti 3. attēlā.

Iepirkumu sadalījums pēc ZPI līgumcenas 2020. gadā

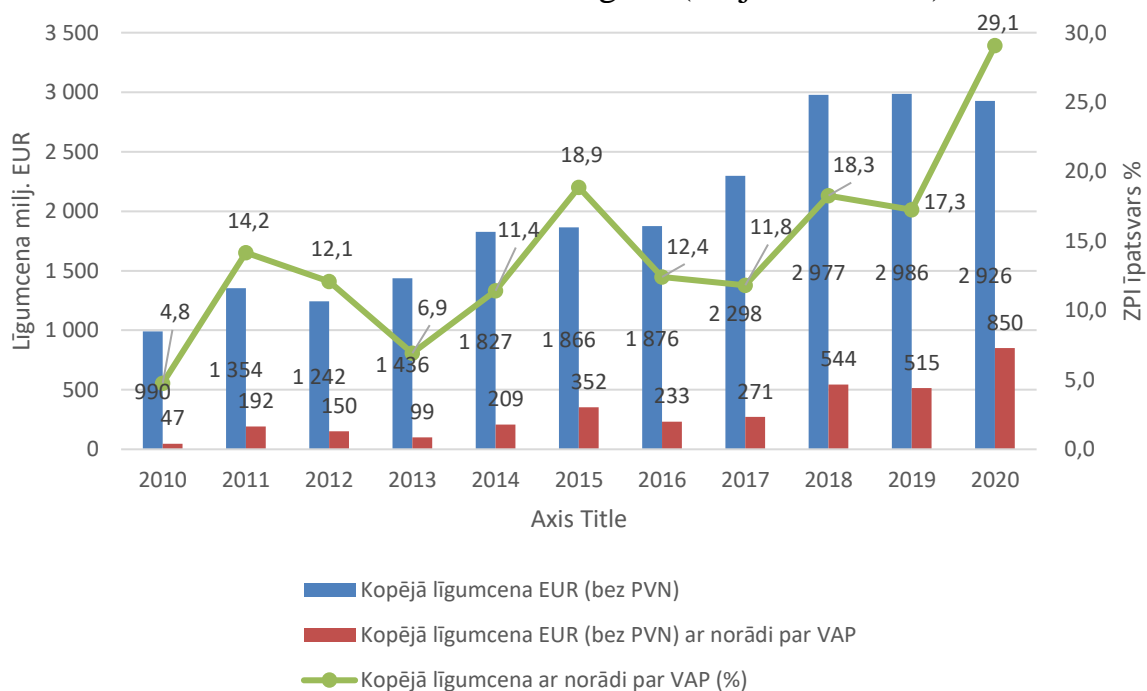
Avots: VRAA un IUB dati

2.1. Pārskats par Publisko iepirkumu likuma ietvaros veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem

Aplūkojot datus laika posmā no MK noteikumu stāšanās spēkā (01.07.2017.), var secināt, ka MK noteikumi kopā ar citiem ZPI iepirkumus veicinošiem faktoriem pēc neliela samazinājuma 2019. gadā (515 milj. EUR) ir veicinājuši ZPI apjoma pieaugumu 2020. gadā, sasniedzot 850 miljonus EUR, no PIL kopējās līgumcenu summas 2 926 miljoni EUR, kas ir 29,1% (2019. gadā – 17,3%). 2020. gadā ZPI procedūru skaits sasniedz 15,4% no kopējā iepirkumu procedūru skaita (2019. gadā – 13,2%). Finansiālā īpatsvara un iepirkumu skaita attīstības dinamika parādīta 4. un 5. attēlā.

4. attēls

ZPI līgumcenu dinamika salīdzinājumā ar kopējo līgumcenu dinamiku PIL ietvarā 2010. – 2020. gadā (milj. EUR un %)

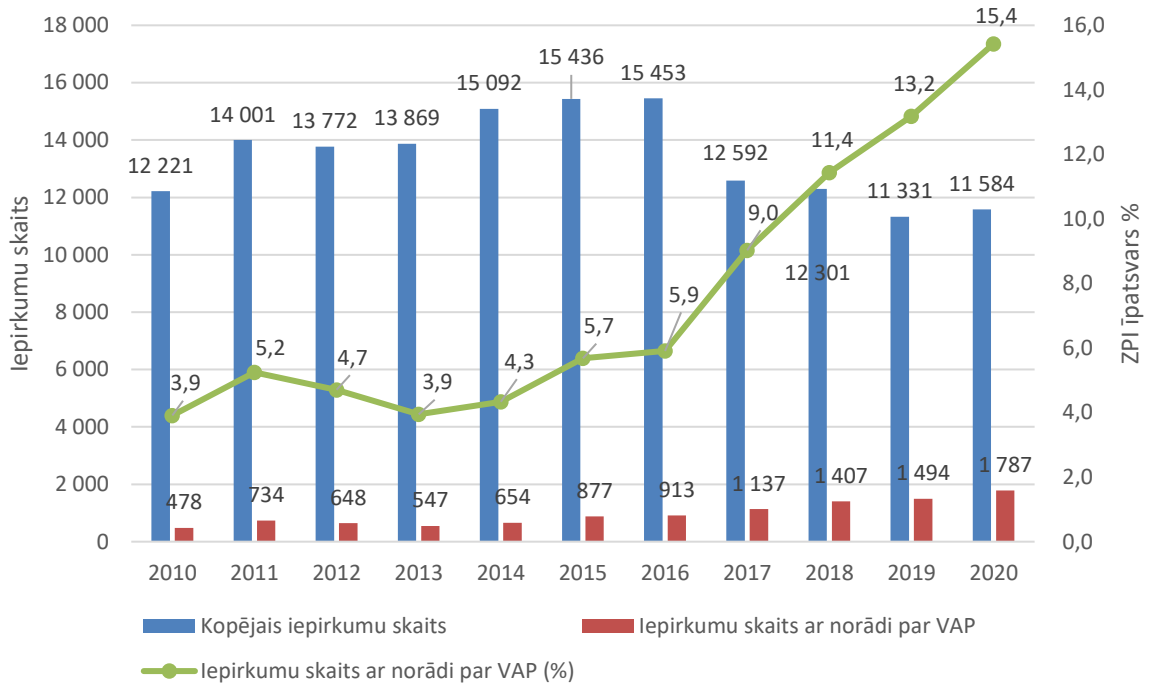

Avots: IUB dati

5. attēls

ZPI skaita dinamika salīdzinājumā ar kopējo iepirkumu skaita dinamiku
PIL ietvarā 2010. – 2020.gadā (skaits un %)

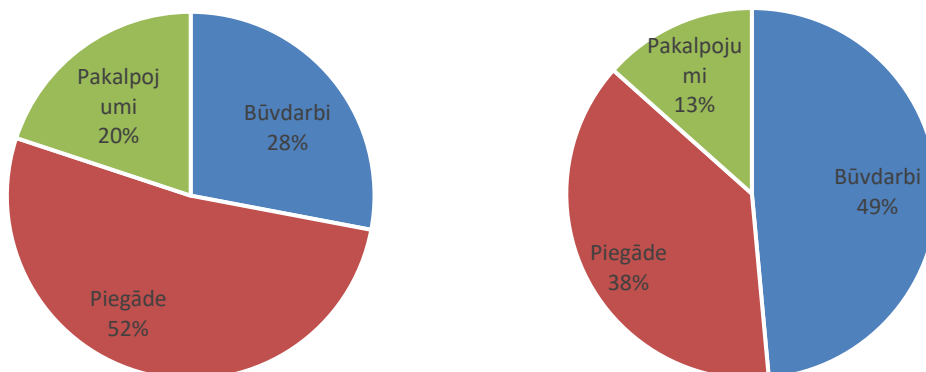

Avots: IUB dati

Izvērtējot ZPI finansiālo īpatsvaru pēc iepirkumu veida (preces, pakalpojumi, būvdarbi), iepirkumos, kas veikti Publisko iepirkumu likuma ietvarā, konstatējams, ka lielāko īpatsvaru ZPI veido būvdarbu iepirkumi. Ja iepirkumu skaits ar norādi par ZPI piemērošanu būvdarbos ir bijis tikai 28%, tad finansiālā izteiksmē tas veido lielāko īpatsvaru – 49%. Skatīt 6. attēlu.

6. attēls

ZPI sadalījums (%) pa iepirkumu veidiem 2020. gadā
pēc iepirkumu skaita   pēc kopējās līgumcenas

Avots: IUB dati

Pieaugoša tendence zaļā iepirkuma arvien plašākā pielietojumā būvniecības sektorā vērojama kopš 2017. gada. 2020. gadā pret 2019. gadu būtisku pieaugumu uzrāda ZPI īpatsvars būvniecības (no 23% uz 40%) un preču piegāžu (no 14% uz 39%) jomās, savukārt pakalpojumu jomā īpatsvars samazinājies (no 13,0 uz 10,7%) Iepirkumu, t.sk. arī ZPI salīdzinošais sadalījums pēc iepirkumu veida ir apskatāms 3. tabulā un 7. attēlā.

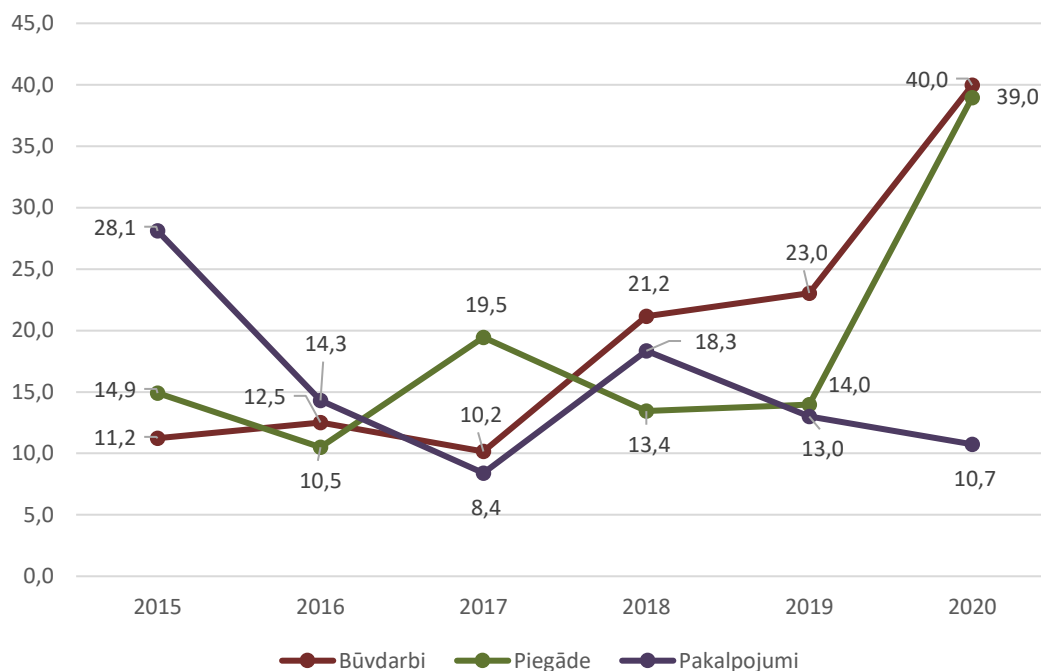
3. tabula

PIL ietvaros veiktās iegādes pēc iepirkumu veida
2015. – 2020. gadā

Gads	Kopējā līgumcena (milj. EUR bez PVN)			
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
2015	522	638	706	1 866
2016	713	600	563	1 876
2017	797	584	918	2 298
2018	1 106	680	1 191	2 977
2019	1 182	871	933	2 986
2020	1 033	830	1 062	2 926
Gads	ZPI kopējā līgumcena (milj. EUR bez PVN)			
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
2015	59	95	198	352
2016	89	63	81	233
2017	81	113	77	271
2018	234	91	218	544
2019	273	122	121	515
2020	413	324	114	850
Gads	ZPI īpatsvars (%) pēc kopējās līgumcenas			
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Vidēji
2015	11,2	14,9	28,1	18,9
2016	12,5	10,5	14,3	12,4
2017	10,2	19,5	8,4	11,8
2018	21,2	13,4	18,3	18,3
2019	23,0	14,0	13,0	17,3
2020	40,0	39,0	10,7	29,1

Avots: IUB dati

ZPI īpatsvars pret kopējo iepirkumu apjomu finansiālā izteiksmē pēc iepirkuma veida 2015. – 2020. gadā

Avots: IUB dati

Analizējot iepirkumu veidu dinamiku pa sfērām, var secināt, ka 2020. gadā turpinājies ZPI pieaugums – gan finanšu izteiksmē, gan procentuāli – tādās sfērās kā datortehnika un IKT tehnoloģijas, tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi, būvdarbi, iekštelpu apgaismojums, elektroenerģija, transports, mežsaimniecība. Skatīt 4. un 5. tabulu.

Kritums ZPI apjomā 2020. gadā novērots tādās grupās kā ielu apgaismojums un satiksmes signāli, dārzkopības produkti un pakalpojumi, Veselības aprūpes elektriskās un elektroniskās iekārtas, inženiertehniskā projektēšana.

ZPI līgumcenas pa preču un pakalpojumu grupām 2015. – 2020. gadā

Preču un pakalpojumu grupas	ZPI kopējā līgumcena					
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Biroja tehnika un drukas iekārtas (biroja tehnika)	0	6 278	12 067 911	259 071	211 302	5 677 694
Datortehnika un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju	246 664	69 173	24 856 284	3 443 217	2 999 257	47 666 590

(IKT) infrastruktūra						
Pārtika un ēdināšanas pakalpojumi	86 543 938	81 121 991	52 798 374	116 647 198	125 918 677	114 100 242
Tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi	4 063 091	1 990 972	3 885 113	11 532 414	18 829 771	22 771 359
Iekārtu apgaismojums	334 172	26 391	36 690	138 715	28 492	1 260 133
Ielu apgaismojums un satiksmes signāli	0	10 151	125 986	1 210 042	1 277 250	250 807
Kopā ZPI obligātās grupas	91 187 865	83 224 956	93 770 358	133 230 657	149 264 749	191 726 825
Būvdarbi	58 582 999	95 934 241	80 908 286	234 055 174	272 546 091	412 794 809
Dārzkopības produkti un pakalpojumi		623 146	957 555	1 104 537	1 251 483	191 240
Elektroenerģija		1 100 000	412 974	3 428 610	309 424	10 608 505
Mēbeles		18 819	103 924	785 964	545 971	989 970
Transports		16 361 719	50 235 717	30 399 959	17 617 278	29 315 178
Veselības aprūpes elektriskās un elektroniskās iekārtas		69 173	16 131	97 958	365 707	219 524
Inženiertehniskā projektēšana		10 387 049	545 233	427 536	412 336	55 849
Mežsaimniecība		5 249 539	16 945 094	18 261 649	6 024 758	24 990 159
Kopā ZPI brīvprātīgās grupas	58 582 999	129 743 686	150 124 914	288 561 387	299 073 048	479 165 234
KOPĀ	149 770 864	212 968 642	243 895 272	421 792 044	448 337 797	670 892 059

Avots: IUB dati

5. tabula

PIL rezultātu paziņojumu skaits un līgumcenas
pa preču un pakalpojumu grupām 2020. gadā

Preču un pakalpojumu grupas	Iepirkumu skaits			Kopējā līgumcena (EUR bez PVN)		
	kopā	t.sk. ZPI	%	kopā	t.sk. ZPI	%
Biroja tehnika un drukas iekārtas (biroja tehnika)	62	7	11,3	10 234 961	5 677 694	55,5
Dator tehnika un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) infrastruktūra	139	63	45,3	61 366 911	47 666 590	77,7
Pārtika un ēdināšanas pakalpojumi	489	405	82,8	119 215 652	114 100 242	95,7
Tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi	191	100	52,4	28 190 910	22 771 359	80,8
Iekārtu apgaismojums	41	9	22,0	2 096 132	1 260 133	60,1
Ielu apgaismojums un satiksmes signāli	14	4	28,6	1 246 889	250 807	20,1
Kopā ZPI obligātās grupas	936	588	62,8	222 351 455	191 726 825	86,2
Būvdarbi	2 711	500	18,4	1 032 954 264	412 794 809	40,0
Dārzkopības produkti un pakalpojumi	91	2	2,2	8 965 900	191 240	2,1

Elektroenerģija	101	7	6,9	37 684 566	10 608 505	28,2
Mēbeles	221	19	8,6	9 990 939	989 970	9,9
Notekūdeņu infrastruktūra	5	0	0,0	17 305 707	0	0,0
Tekstilpreces	49	0	0,0	1 180 132	0	0,0
Transports	294	198	67,3	32 336 890	29 315 178	90,7
Veselības aprūpes elektriskās un elektroniskās iekārtas	422	7	1,7	48 950 047	219 524	0,4
Inženiertehniskā projektēšana	112	5	4,5	2 528 862	55 849	2,2
Mežsaimniecība	100	56	56,0	45 457 420	24 990 159	55,0
Kopā ZPI brīvprātīgās grupas	4 106	794	19,3	1 237 354 727	479 165 234	38,7
KOPĀ	5 042	1 382	27,4	1 459 706 182	670 892 059	46,0

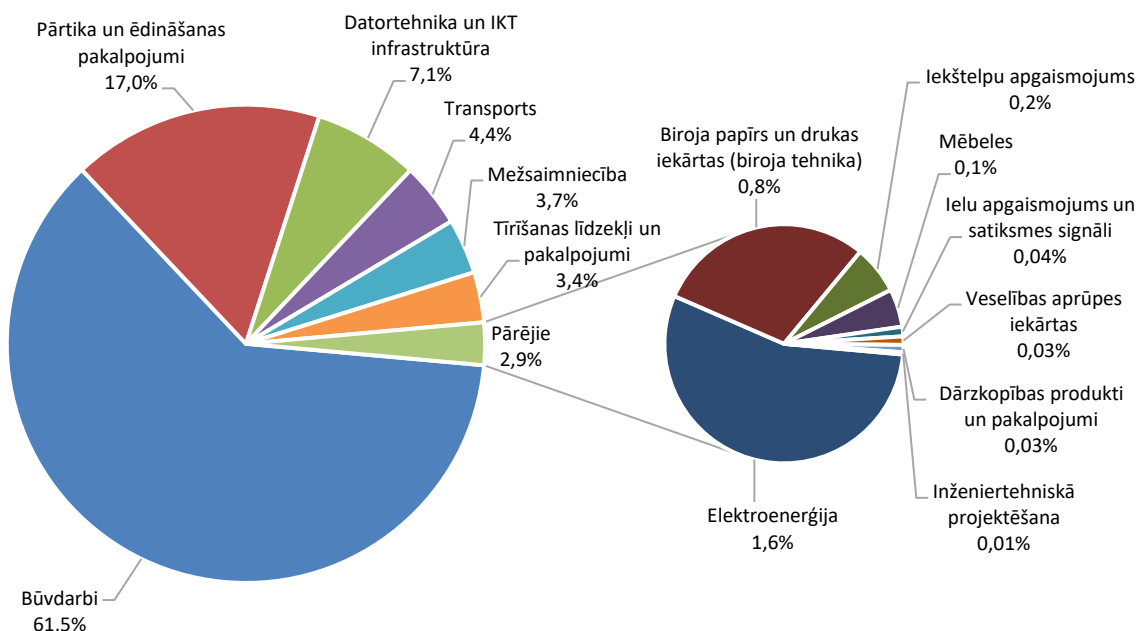
Avots: IUB dati

Tomēr skatoties uz iepirkumu skaitu, kuros ir piemērots ZPI, un kopējo iepirkumu skaitu atbilstošā preču vai pakalpojumu grupā, tas ir mazskaitlīgs tādās ZPI obligāti piemērojamās grupās kā: biroja tehnika, datortehnika un IKT infrastruktūra, iekštelpu apgaismojums, ielu apgaismojums un satiksmes signāli.

8. attēlā ir ilustrēts ZPI īpatsvars tām preču un pakalpojumu kategorijām, kurās 2020. gadā iepirkumi veikti ievērojot ZPI principus, parādot atbilstošo preču, pakalpojumu un būvdarbu grupu ZPI īpatsvaru no kopējiem ZPI iepirkumiem. Salīdzinot šo informāciju ar iepriekšējā gada datiem, tie nav būtiski mainījušies, lielākās izmaiņas: Pārtikas un ēdināšanas pakalpojumu īpatsvars samazinājies par 11,1 procentu punktu.

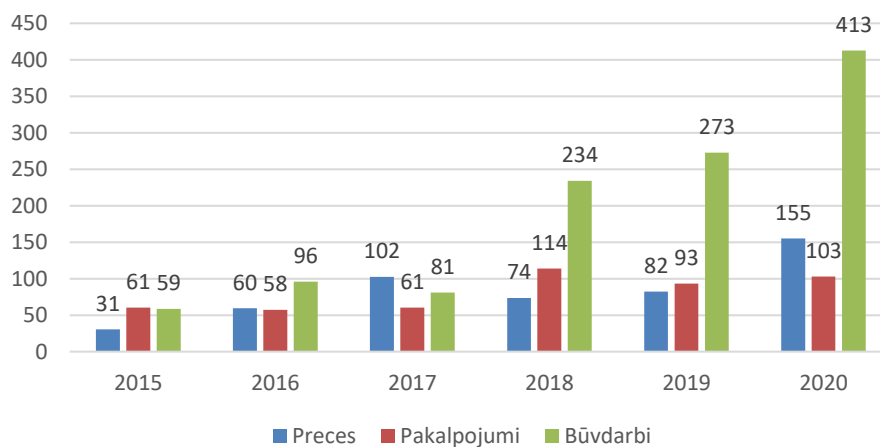
8. attēls

ZPI līgumcenu īpatsvars kopējā ZPI apjomā 2020. gadā

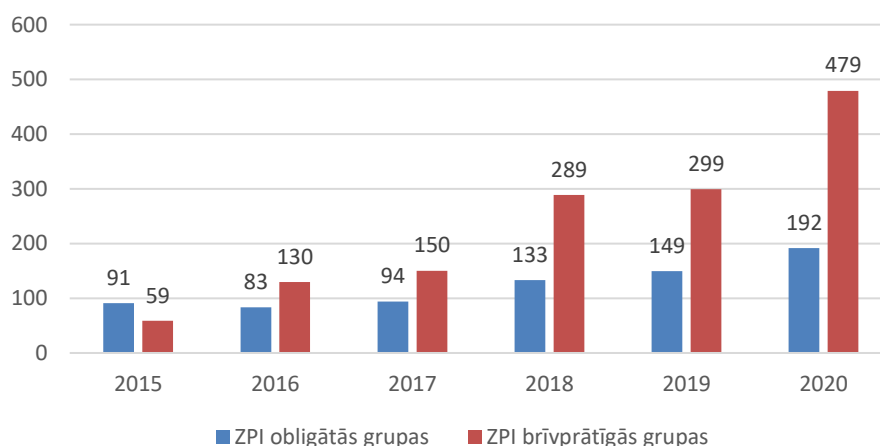
Avots: IUB dati

ZPI dinamika preču, pakalpojumu un būvdarbu grupām
2015. – 2020. gadā (milj. EUR bez PVN)

Avots: IUB dati

MK noteikumu obligātu un brīvprātīgi piemērojamo grupu ZPI dinamika
2015. – 2020. gadā (milj. EUR bez PVN)

Avots: IUB dati

Skatot ZPI piemērošanas progresu no piegādātāju puses, šobrīd nav iespējams izvērtēt tos piegādātājus, kas uzvarējuši finansiāli lielākos iepirkumos (ar ZPI principiem), jo publikācijās, kur uzvarētājs ir personu apvienība, tiek norādīti visi apvienības dalībnieki, bet ir zināma tikai iepirkuma kopējā līgumsumma. Līdz ar to dati par uzņēmumiem, kas uzvarējuši finansiāli lielākos iepirkumos, būs neprecīzi, jo katram apvienības dalībniekam tiek atlasīta šī iepirkuma kopējā līgumsumma.

Izvērtējot uzņēmumus pēc iepirkumu daļu skaita, var redzēt, ka pēc iepirkumu daļu skaita nozīmīgākie uzņēmumi ir pārtikas produktu izplatītāji. To parāda 6. tabula.

"TOP 10" uzņēmumi, kas uzvarējuši pēc iepirkumu daļu skaita
2020. gadā (iepirkumi ar ZPI principiem)

Uzvarējušā uzņēmuma nosaukums	Iepirkumu daļu skaits	Uzņēmums bijis arī 2019.g. "TOP 10"
SIA Sanitex	248	X
SIA Lanekss	160	X
SIA Kabuleti Fruit	119	X
SIA Laki Fruit	74	X
SIA Rēzeknes gaļas kombināts	71	X
SIA Junona Bep	60	
SIA Kurzemes Gaļsaimnieks	59	X
SIA Lietas MD	53	X
SIA Futurus Food	52	X
Agris Zeile	49	
Valentīna Zeile	49	
Jānis Šteinbergs	49	
SIA Columba	49	
SIA Caracoles	49	
SIA CC Forest	49	
SIA Avedo	49	
SIA M & R Service	49	
SIA RV Forest	49	

Avots: IUB dati

Izskatot valsts pārvaldes institūciju iepirkumu struktūru pēc iepirkumu skaita un līgumcēnām, būtisku iepirkumu daļu sastāda būvniecības darbi, kā arī elektronisko iepirkumu sistēmas preču un pakalpojumu katalogu atjaunošana (VRAA – EIS). Lielākais pieaugums finansiālā izteiksmē bijis VRAA veiktiem iepirkumiem no 39 milj. EUR 2019. gadā uz 205 milj. EUR 2020. gadā. Valsts pārvaldes institūciju uzskaitījums, kas 2020. gadā visvairāk veikšanas iepirkumus ar iekļautiem ZPI principiem finansiālā izteiksmē ir apkopots 7. tabulā un pēc iepirkumu skaita 8. tabulā. Neskaitot VRAA veiktos centralizētos iepirkumus, gan finansiālā, gan arī iepirkumu skaita ziņā vadošo vietu ieņem ar būvdarbiem un mežsaimniecību saistīti iepirkumi.

"TOP 10" valsts institūcijas un kapitālsabiedrības,
kuras 2020. gadā rīkojušas iepirkumus, ievērojot ZPI
(pēc kopējās līgumcēnas).

Valsts institūcijas nosaukums	Kopējā līgumcēna EUR, bez PVN	Institūcija bijis arī 2019.g. "TOP 10"
Valsts reģionālās attīstības aģentūra	205 174 961*	X
VAS Latvijas Valsts ceļi	44 752 283	X

Valsts akciju sabiedrība "Valsts nekustamie īpašumi"	40 112 969	X
Valsts aizsardzības militāro objektu un iepirkumu centrs	36 992 895	
AS "Latvijas valsts meži"	25 351 471	X
Nodrošinājuma valsts aģentūra	10 361 066	
Rīgas Stradiņa universitāte	8 507 782	
Valsts ieņēmumu dienests	7 652 502	
Nacionālā Mākslu vidusskola	5 488 248	
Valsts izglītības attīstības aģentūra	5 031 425	

* Centralizēto iepirkumu procedūru paredzēto līgumcenu summa. Faktisko iegāžu apjoms ir mazāks un tiek sadalīts pa gadiem (kataloga darbības laiks 3-4 gadi).

Avots: IUB dati

8. tabula

“TOP 10” valsts institūcijas un kapitālsabiedrības,
kuras 2020. gadā rīkojušas iepirkumus, ievērojot ZPI
(pēc iepirkumu skaita).

Valsts institūcijas nosaukums	Publikāciju skaits	Institūcija bijis arī 2019.g. “TOP 10”
AS "Latvijas valsts meži"	63	X
Valsts sociālās aprūpes centrs "RĪGA"	32	X
VAS Latvijas Valsts ceļi	30	X
Valsts izglītības attīstības aģentūra	29	X
Valsts aizsardzības militāro objektu un iepirkumu centrs	25	X
Nodrošinājuma valsts aģentūra	19	X
Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts "BIOR"	18	X
Valsts ieņēmumu dienests	17	
Latvijas Lauksaimniecības universitāte	16	X
Daugavpils Universitāte	12	
Valsts SIA "Latvijas Televīzija"	12	

Avots: IUB dati

Pašvaldību sektorā lielāko daļu iepirkumu gan pēc skaita, gan līgumcenas sastāda pārtikas produktu un ēdināšanas pakalpojumu jomas iepirkumi, kā arī būvniecības un infrastruktūras pilnveidošanas iepirkumi. Pašvaldību un pašvaldību institūciju iepirkumi pēc līgumcenas un publikāciju skaita ir apkopoti 9. un 10. tabulās.

9. tabula

“TOP 10” pašvaldības un pašvaldību institūcijas,
kuras visvairāk 2020. gadā rīkojušas iepirkumus, ievērojot ZPI
(pēc līgumcenas).

Pašvaldības iestādes nosaukums	Kopējā līgumcena EUR, bez PVN	Iestāde bijusi arī 2019.g. “TOP 10
Rīgas domes Satiksmes departaments	46 717 061	X
Ogres novada pašvaldība	30 368 211	X
Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departaments	27 283 416	X
Daugavpils pilsētas dome	25 579 010	X
Liepājas pilsētas pašvaldība	24 703 682	
Rīgas domes Īpašuma departaments	23 623 491	
Jēkabpils pilsētas pašvaldība	20 776 027	X
Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments	17 311 900	
Carnikavas novada dome	12 441 338	
Rēzeknes pilsētas dome	11 279 689	X

Avots: IUB dati

10. tabula

“TOP 10” pašvaldības un pašvaldību institūcijas,
kuras visvairāk 2020. gadā rīkojušas iepirkumus, ievērojot ZPI
(pēc iepirkumu skaita).

Pašvaldības iestādes nosaukums	Publikāciju skaits	Iestāde bijusi arī 2019.g. “TOP 10
Daugavpils pilsētas dome	76	X
Rēzeknes pilsētas dome	70	X
Liepājas pilsētas pašvaldība	69	X
Limbažu novada pašvaldība	35	
Jelgavas pilsētas dome	31	X
Jēkabpils pilsētas pašvaldība	29	X
Rīgas domes Īpašuma departaments	29	
Talsu novada pašvaldība	23	X
Valmieras pilsētas pašvaldība	22	
Tukuma novada dome	21	

Avots: IUB dati

2.2. Pārskats par Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma ietvaros veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem

Dati par SPSIL ietvaros veiktajiem ZPI ir pieejami kopš 2016. gada. Taču gadījumu skaits ir mazs, tādēļ katra atsevišķa gadījuma raksturlielumi būtiski ietekmē kopējo statistisko ainu, kas kopā ar vēsturisko datu pieejamību par pieciem gadiem apgrūtina vispārīgu secinājumu izdarīšanu. Laika posmā no 2016. gada, 2020. gads bijis gads ar otro zemāko ZPI aktivitāti SPSIL iepirkumos kopš 2017. gada (skatīt 11. tabulu un 11. attēlu).

11. tabula

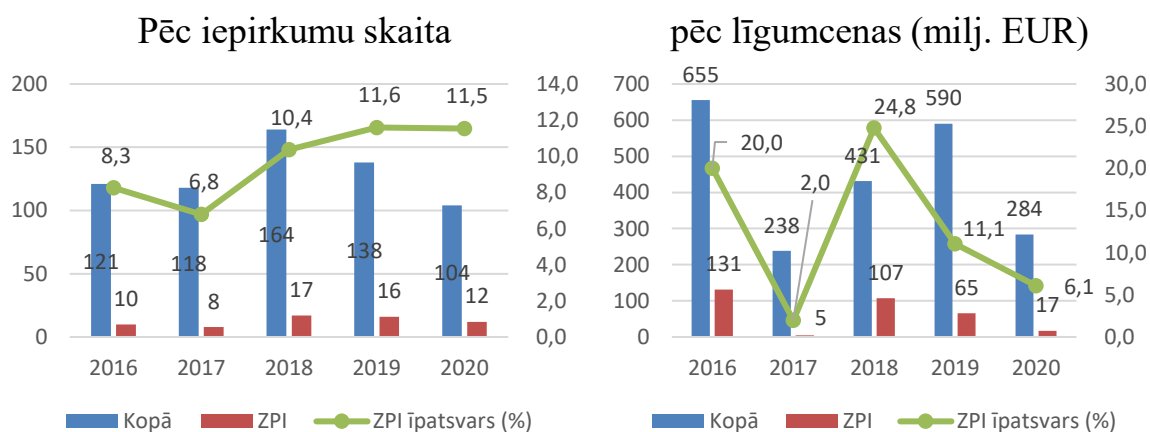
ZPI dinamika salīdzinājumā ar kopējo iepirkumu dinamiku
SPSIL ietvarā 2016. – 2020.g.

Gads	Iepirkumu skaits			Līgumcena (milj. EUR bez PVN)		
	Kopā	ZPI	ZPI īpatsvars (%)	Kopā	ZPI	ZPI īpatsvars (%)
2016	121	10	8,3	655	131	20,0
2017	118	8	6,8	238	5	2,0
2018	164	17	10,4	431	107	24,8
2019	138	16	11,6	590	65	11,1
2020	104	12	11,5	284	17	6,1

Avots: IUB dati

11. attēls

ZPI dinamika salīdzinājumā ar kopējo iepirkumu dinamiku
SPSIL ietvarā 2016. – 2020. gadā (skaits un %; milj. EUR un %)

Avots: IUB dati

Apskatot SPSIL ietvaros veikto iepirkumu datus sadalījumā pa iepirkumu veidiem (skatīt 12. tabulu) var secināt, ka rādījumi pa gadiem ir ļoti mainīgi arī

izdalīto grupu ietvaros. Mazais statistisko gadījumu skaits kombinācijā ar katra atsevišķā gadījuma lielo finansiālo ietilpību veicina rezultātu augstu svārstīgumu.

12. tabula

SPSIL ietvaros veiktās iegādes pēc iepirkumu veida
2016. – 2020. gadā

Gads	Kopējā līgumcena (milj. EUR bez PVN)			
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
2016	132	353	170	655
2017	52	147	39	238
2018	182	119	131	431
2019	108	420	62	590
2020	123	122	38	284
Gads	ZPI kopējā līgumcena (milj. EUR bez PVN)			
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
2016	122	9	0	131
2017	0	3	2	5
2018	90	16	1	107
2019	44	16	6	65
2020	1	8	8	17
Gads	ZPI īpatsvars (%)			
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
2016	92,0	2,6	0,0	20,0
2017	0,0	1,9	4,9	2,0
2018	49,6	13,5	0,6	24,8
2019	40,6	3,7	9,2	11,1
2020	0,6	6,6	22,2	6,1

Avots: IUB dati

SPSIL ietvarā pēc līgumcenas 2020. gadā dramatiski samazinājušies būvniecības un ar to saistīti (projektēšana, inženiertehniskās pārbaudes, infrastruktūras iekārtu piegāde) iepirkumi, kur no kopējā apjoma 123 milj. EUR būvdarbi ar ZPI ir tikai par 1 milj. EUR iepirkti, kas veido 0,6% no apjoma (2019. gadā – 44 milj. EUR, jeb 40,6%). ZPI īpatsvara pieaugumu no 9,2% uz 22,2% uzrāda iepirkumi pakalpojumu grupā, bet tas galvenokārt izriet no kopējā iepirkuma apjoma samazinājuma, saglabājoties relatīvi nemainīgam ZPI apjomam.

SPSIL ietvarā pēc iepirkumu skaita 2020. gadā krities gan kopējais iepirkumu skaits, gan ZPI iepirkumu skaits, bet ZPI īpatsvars saglabājies nemainīgs – 11,5% (2019. gadā – 11,6%).

2.3. Pārskats par Elektronisko iepirkumu sistēmā (EIS) veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem

Paralēli PIL un SPSIL noteiktajai kārtībai valsts un pašvaldību iestādes veic iepirkumus EIS. EIS darbību no 2009. gada 1. jūnija nodrošina VRAA saskaņā ar Ministru kabineta 2009. gada 1. aprīļa rīkojumu Nr. 220 “Par Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāta reorganizāciju”. VRAA slēdz vispārīgās vienošanās ar piegādātājiem ar mērķi nodrošināt publisku standartizētu preču un pakalpojumu iepirkuma procedūru rīkošanu un iepirkuma līgumu (vispārīgo vienošanos) slēgšanu par preču un pakalpojumu piegādi EIS e-katalogu apakšsistēmas lietotājiem. Atbilstoši centralizēto iepirkumu procedūru rezultātiem EIS nodrošina piegādātājiem iespēju vienā vai vairākos Latvijas Republikas piegādes reģionos piedāvāt preces EIS reģistrētajiem pircējiem par cenām, kas nepārsniedz attiecīgo centralizēto konkursu piedāvājumos norādīto. EIS paredz arī vairākus mehānismus, kuru mērķis ir nodrošināt arī šaura profila uzņēmumiem iespējas veiksmīgi piedāvāt savas preces un pakalpojumus, piemēram, iespēja EIS piedāvāt preces tikai kādā atsevišķā iepirkuma priekšmeta daļā, vai tikai vienu preci vienā iepirkuma priekšmeta daļā.

Attiecība starp ZPI un kopējo iepirkumu līgumcenu EIS atainota 13. tabulā un 12. attēlā, kas parāda, ka ZPI pirkumu EIS sistēmā īpatsvars 2020. gadā samazinājies par 3,1 procentpunktu (no 19,6% uz 16,5%) taču saglabājoties pēdējo četru gadu vērtību amplitūdā no 16% līdz 21%.

13. tabula

ZPI attiecība pret kopējiem veiktiem pirkumiem EIS sistēmā
2016. – 2020. gadā

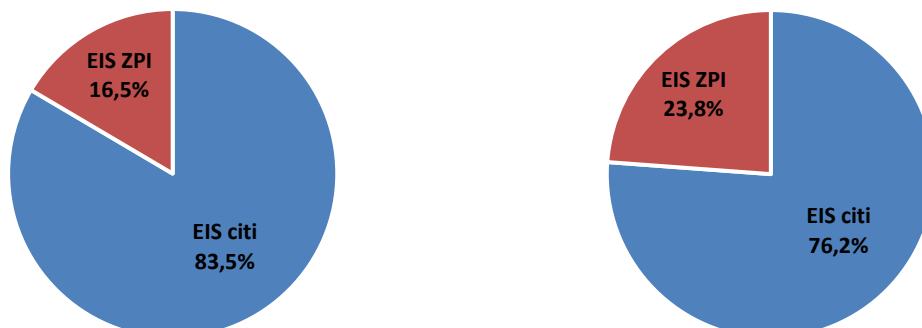
Gads	Kopējā līgumcena (milj. EUR bez PVN)	ZPI līgumcena (milj. EUR bez PVN)	ZPI līgumcenas īpatsvars (%)
2016	53	5	9,2
2017	57	10	16,9
2018	77	16	20,9
2019	98	19	19,6
2020	106	17	16,5

Avots: VRAA dati

ZPI attiecība pret kopējiem veiktiem pirkumiem EIS sistēmā 2020. gadā

pēc kopējās līgumcenas

pēc darījumu (pirkumu) skaita

Avots: VRAA dati

Vienlaicīgi ir jāatzīmē, ka prasību kopums EIS zaļajos katalogos iekļautajām precēm ir augstāks, nekā izvirzītajiem vides aizsardzības kritērijiem iepirkumos MK noteikumu ietvaros. Piemēram, saimniecības preču katalogā ir noteiktas prasības higiēnas papīram līdzīgi kā biroja papīram, attiecībā uz ilgtspējīgas apsaimniekošanas sertifikātu izejvielu ieguvē, kas nosaka augstākas prasības nekā MK noteikumu prasības. Pārskats par EIS iepirktajām precēm, kas atbilst ZPI, ir parādīts 14. tabulā un 13. attēlā.

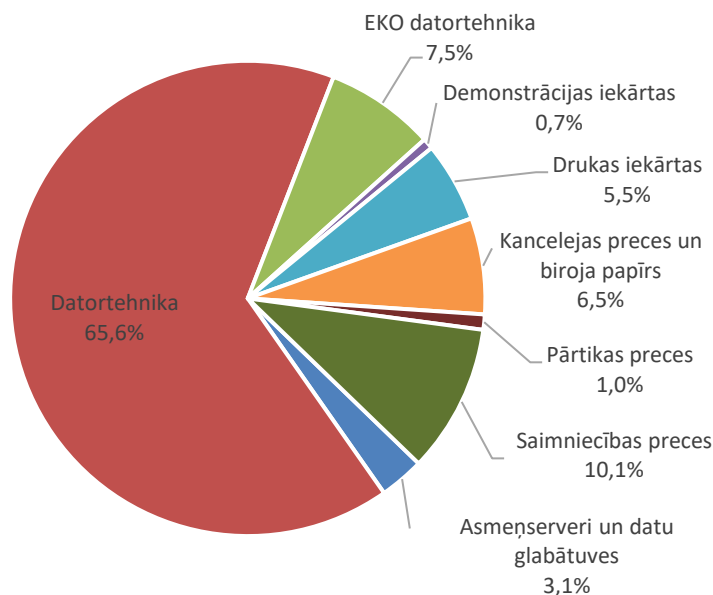
Salīdzinoši ar 2019. gadu 2020. gadā ZPI preču katalogu īpatsvari kopējā apjomā būtiski samazinājušies grupā serveri un datu glabātuves. Ievērojams kritums ir arī grupās: drukas iekārtas un kancelejas preces un biroja papīrs. Pieprasījuma kritums daļēji var tikt saistīts ar Covid-19 ietekmi un līdz ar to īpašo pieprasījumu attālinātā darba apstākļos. Nozīmīgi pieaudzis pieprasījums programmatūras piegāžu un pakalpojumu grupā, kurā ZPI kritēriji nav paredzēti, bet, kopējā apgrozījuma būtisks pieaugums ietekmē ZPI apgrozījuma īpatsvaru. Savukārt nozīmīgi pieaudzis iepirkumu apjoms pārtikas preču grupā, nedaudz pieaudzis arī saimniecības preču apjoms Pārskats par EIS iepirktajām precēm, kas atbilst ZPI, ir parādīts 14. tabulā un 13. attēlā.

ZPI iepirkumu līgumcenas pa preču grupām EIS sistēmā
2019. un 2020. gados

Preču grupa	ZPI summa (milj. EUR bez PVN)		Īpatsvars (%)		2019/2020
	2019.	2020.	2019.	2020.	Pieaugums (%)
Asmeņserveri un datu glabātuves	2,2	0,5	11,6	3,1	-75,9
<i>Datortehnika kopā (datortehnika + EKO datortehnika)</i>	<i>12,7</i>	<i>12,8</i>	<i>66,3</i>	<i>73,1</i>	<i>0,7</i>
Datortehnika	6,3	11,5	32,7	65,6	83,1
EKO datortehnika	6,4	1,3	33,6	7,5	-79,7
Demonstrācijas iekārtas		0,1	0,0	0,7	
Drukāšanas iekārtas	1,2	1,0	6,3	5,5	-21,1
Kancelejas preces un biroja papīrs	1,3	1,1	6,8	6,5	-12,2
Medicīnas preces	0,02		0,1	0,0	
Pārtikas preces	0,09	0,2	0,5	1,0	96,7
Saimniecības preces	1,6	1,8	8,4	10,1	9,5
KOPĀ	19,1	17,5	100,0	100,0	-8,7

Avots: VRAA dati

ZPI iepirkumi EIS sistēmā 2020. gadā pa preču grupām
(preču grupu īpatsvars % pēc līgumcenas EUR)

Avots: VRAA dati

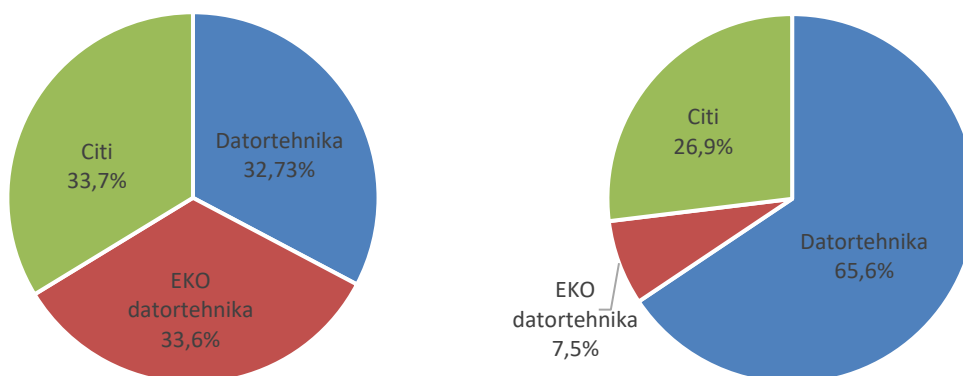
Būtiskāks izmaiņas notikušas IT aprīkojuma segmentā (serveri, datortehnika, drukāšanas iekārtas, demonstrācijas iekārtas), ko ietekmējusi Covid-19 pandēmijas radītās darba organizācijas izmaiņas – attālinātais darbs. Visās IT aprīkojuma grupās bijis apjoma samazinājums, izņemot grupā “datortehnika”, kas skaidrojams ar saglabātu pieprasījumu pēc portatīvās datortehnikas attālinātā

darba un mācību nodrošināšanai. Vienīgā grupa, kurā vērojams būtisks apjoma pieaugums ir “pārtikas preces” (+96,7%), taču šīs grupas finanšu apjoms ir neliels (181,7 tūkst. EUR).

Izmaiņas starp divām datortehnikas grupām “Datortehnika” un “EKO datortehnika” skaidrojamas ar EIS katalogu struktūras un prasību noteikšanas principu maiņu. Jaunajos EIS datortehnikas katalogu kritērijos ZPI prasības ir obligātas, tādēļ notiek atteikšanās no jēdziena “EKO”. Šobrīd visos jaunajos EIS katalogos tiek piemērotas ZPI prasības. Ar to arī skaidrojamas izmaiņas starp grupām “Datortehnika” un “EKO datortehnika” (skatīt 14. tabulu un 14. attēlu). Kopējais datortehnikas iegādes apjoms mainījies nebūtiski (2019.g. – 12,7 milj. EUR; 2020.g. – 12,8 milj. EUR) un kopējais datortehnikas iepirkumu apjoms kopējā EIS ZPI apjomā pieaudzis tikai par 6,8 procentpunktiem (2019.g. – 66,3%; 2020.g. – 73,1%),

14. attēls

Grupu “Datortehnika” un “EKO datortehnika”
Īpatsvars pēc līgumcenas kopējā EIS ZPI apjomā
2019. gads 2020. gads

Avots: VRAA dati

3. Kopsavilkums

Covid-19 pandēmijas ietekmē 2020. gads bijis pārmaiņu un izaicinājumu gads, kurā mainījusies iepirkumu struktūra un paradumi. Notikušas izmaiņas pirkumu struktūrā, palielinoties pieprasījumam pēc pirmās nepieciešamības precēm un pakalpojumiem (angļu val. – *essential goods and services*) Izmaiņu tendenču noturība nākamajos periodos ir grūti prognozējama, kas būs atkarīga no pandēmijas apturēšanas, un tai sekojošās tautsaimniecības atjaunošanās laika un tempa.

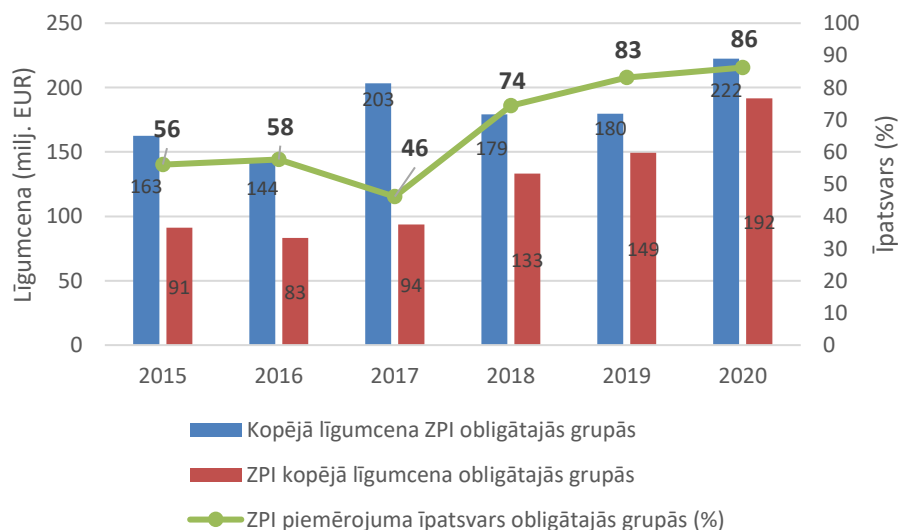
Izvērtējot 2020. gada zaļā iepirkuma kopējos izpildes rādītājus, var secināt, ka tā īpatsvars finansiālā izteiksmē ir būtiski palielinājies no 16,3% 2019. gadā uz 27,0% 2020. gadā. PIL regulējuma ietvaros izaugsme bijusi vēl iespaidīgāka no 17,3% uz 29,1%.

MK noteikumu 1. pielikuma – “ZPI obligātajās” – grupās vidējais ZPI īpatsvars 2020. gadā bijis 86,2% (2019. gadā 83,1%). MK noteikumu 2. pielikuma – “ZPI brīvprātīgi piemērojamās” – grupās vidējais ZPI īpatsvars 2020. gadā bija 38,7% (2019. gadā 22,7%).

Ilustrācijai 15. attēlā ir parādītas ZPI īpatsvara pieauguma tendences tajās preču un pakalpojumu grupās, kurās ar MK noteikumiem ZPI ir noteikts obligāti.

15. attēls

ZPI īpatsvars MK noteikumu grupās, kur ZPI piemērojams obligāti
(MK noteikumi 1. pielikums) 2015. – 2020. gadā
(pēc līgumcenas)

Avots: IUB dati

Lai gan teorētiski obligāti piemērojamas ZPI prasības būtu jāpiemēro 100% gadījumu, tomēr ne vienmēr tās vēl aizvien tiek ievērotas. Pēdējos 5 gados vērojama stabila izaugsme. ZPI obligātās grupas bijušas nemainīgi noteiktas kopš 2017. gada, kad tika pieņemti attiecīgie MK noteikumi. Var pieņemt, ka pasūtītāji

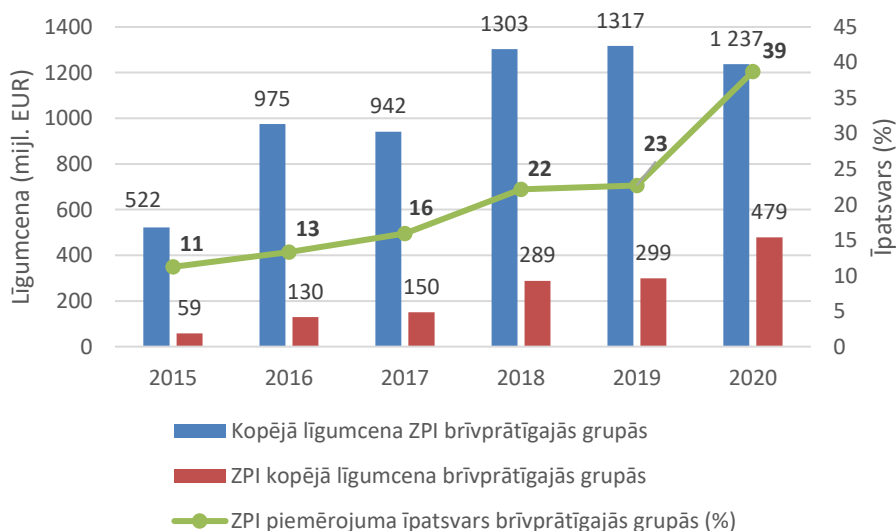
pierod un iemācās lietot ZPI prasības, ko veicina arī VARAM un sadarbības organizāciju veiktie informēšanas un izglītošanas pasākumi.

2020.gada 12.septembrī stājās spēkā MK noteikumu grozījumi, kas mainīja prasības piecās obligātajās grupās (Datortehnika un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) infrastruktūra; Pārtika un ēdināšanas pakalpojumi; Tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi; Iekštelpu apgaismojums; Ielu apgaismojums un satiksmes signāli), četrās brīvprātīgajās grupās (Biroja ēku projektēšana, būvdarbi un apsaimniekošana; Ceļu būve un satiksmes zīmes; Mēbeles; Transports) un tika ieviesta jauna brīvprātīgā grupa “Atpūtas un sporta infrastruktūra”. Ierasto prasību maiņas radīto ietekmi varēs novērot pēc gada.

Neskatoties uz pieaugumu 2020. gadā (skatīt 16. attēlu) ZPI brīvprātīgi piemērojamās grupās vides prasību piemērošana aizvien ir kūtra, nereti to nosaka ārējās vides apstākļi, nevis pasūtītāja tieša vēlme rīkoties “zaļi”. Piemēram, apgaismojuma jomā energoefektīvākās LED tehnoloģijas šobrīd jau ir dominējošā tehnoloģija tirgū; jauni automobiļi jau tiek ražoti ar augstas efektivitātes un zema izmešu apjoma dzinējiem. Atsevišķos gadījumos, piemēram mežrūpniecībā, “zaļā” komponente ir konkurētspējas elements, jo “zaļā” sertifikāta esamība būtiski palielina produkta konkurētspēju. Šajos gadījumos valsts un pašvaldību uzņēmumi ZPI izmanto pamatojoties uz biznesa apsvērumiem, neatkarīgi no MK noteikumu prasībām. Tomēr būtu nepieciešams detalizētāk analizēt iemeslus, kāpēc vairākās brīvprātīgi piemērojamās ZPI grupās, kā, piemēram, tekstilpreces un notekūdeņu infrastruktūra, 2020.gadā nebija veikts neviens ZPI prasībām atbilstošs iepirkums.

16. attēls

ZPI īpatsvars MK noteikumu grupās, kur ZPI piemērojams brīvprātīgi
(MK noteikumi 2. pielikums) 2015. – 2020. gadā
(pēc līgumcenas)

Avots: IUB dati

Lai gan “Zaļā iepirkuma veicināšanas plānā 2015. – 2017. gadam” nospraustais mērķis – ZPI īpatsvars kopējā publisko iepirkumu apjomā ir vismaz 30% – ir bijis pārlietu optimistisks, tomēr notiek pakāpeniska un neatlaidīga virzība uz šo mērķi. Šajā ziņojumā tiek turpināta ziņojumā par 2019. gadu aizsāktā pieeja nodalot MK noteikumu “obligātās” grupas un “brīvprātīgās” grupas, jo vidējais ZPI īpatsvara rādītājs nepietiekami korekti raksturo situāciju.

Nākotnē jāapsver ZPI veicināšanas pasākumu diversifikācija atkarībā no iepirkuma priekšmeta grupas veida – obligāts vai brīvprātīgs – nodrošinot “obligātajās” grupās turpmāku ZPI īpatsvara tuvināšanos 100%.

MK noteikumu brīvprātīgi piemērojamās grupās ZPI īpatsvara apmērs nav primārs mērķis, lai gan ir noderīgs blakus rādītājs. Arī turpmāk šajās grupās ieteicams veikt ZPI prasību aprobāciju, ar mērķi šīs grupas turpmāk iekļaut obligātajās grupās. Šāds pārejas mehānisms dotu iespēju tirgum savlaicīgi sagatavoties gaidāmajām pārmaiņām, bet pasūtītājiem iemācīties lietot jaunās prasības. Pie nākamajiem MK noteikumu grozījumiem jāapsver “Brīvprātīgo” grupu ar augstu ZPI īpatsvaru pārceļšanu uz “obligātajām” grupām.

Lai gan ziņojuma izklāsts parāda, ka ZPI īpatsvars kopējā iepirkumu apjomā (*kopējais-kopējais*) ir nepastāvīgs un to bieži ietekmē gadījuma rakstura apstākļi, tieši šis rādītājs tiek lietots vispārējos starpvalstu salīdzinājumos. ZPI īpatsvars kopējā iepirkumu apjomā ir primārs, reprezentatīvs rādītājs, kam jāpievērš adekvāta uzmanība. Kopējā ZPI īpatsvara dinamika pēc iepirkumu procedūru skaita un pēc līgumcenas atainota 15. tabulā, kur salīdzinājumam pievienoti arī dati par ZPI īpatsvaru MK noteikumu ietvarā, obligātajās grupās, brīvprātīgi piemērojamās grupās.

15. tabula

ZPI īpatsvara dinamika 2015. – 2020. gadā

Pēc iepirkumu procedūru skaita	Gads / īpatsvars (%)					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ZPI obligātajās MK noteikumu grupās	23	21	33	51	61	63
ZPI brīvprātīgi piemērojamās MK noteikumu grupās	8	11	10	12	15	19
ZPI visās MK noteikumu grupās kopā	13	13	14	19	24	27
ZPI kopējā iepirkumu apjomā	6	6	9	11	13	15
Pēc līgumcenas	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ZPI obligātajās MK noteikumu grupās	56	58	46	74	83	86
ZPI brīvprātīgi piemērojamās MK noteikumu grupās	11	13	16	22	23	39
ZPI visās MK noteikumu grupās kopā	22	19	21	28	30	46
ZPI kopējā iepirkumu apjomā	19	12	12	18	17	27

Avots: IUB dati

VARAM ir izvērtējis arī veikto ZPI iepirkuma procedūru skaita izmaiņas, tas katru gadu konsekventi pieaug, 2020. gadā sasniedzot 15,4% (2019. gadā

13,2%). Tas liecina, ka ZPI piemērošana publiskajā sektorā lēni, bet konsekventi tiek aizvien plašāk izmantota, iegūst atpazīstamību un izpratni. Šādu secinājumu ļauj izdarīt arvien pieaugošais pieprasījums pēc skaidrojošiem semināriem, konsultācijām un ministrijas organizēto semināru apmeklējums. Iniciatīvu par izglītošanu ZPI jautājumos izrāda arī nozaru organizācijas, sabiedriskā un privātā sektora organizācijas un interešu grupas, rīkojot seminārus, diskusiju sanāksmes, kurās nereti pieaicina VARAM un IUB pārstāvjus.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs

A.T. Plešs

Z.Legzdiņš, 67026590,
Zigmars.Legzdins@varam.gov.lv